

Зайчикова В.В.,

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник,
в.о. завідувача відділу місцевих фінансів,
учений секретар Науково-дослідного фінансового інституту
при Міністерстві фінансів України

ПРОГНОЗУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У ПРОЦЕСІ МІЖБЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Проаналізовано досвід прогнозування доходів місцевих бюджетів при розрахунку міжбюджетних трансфертів у Росії та США, охарактеризовано основні методи прогнозування доходів та методологію їх застосування. Надано пропозиції щодо підвищення якості прогнозних показників при розрахунку податкоспроможності місцевих бюджетів у формулі фінансового вирівнювання в Україні.

Experience of Russia and the USA in the sphere of local budgets revenue forecasting is analyzed in the article. Process of intergovernment transfers calculation is described on examples of basic methods of prognostication and methodology of their application. Suggestions are given in relation to upgrading prognoses indexes for calculation of local budgets revenue capacity in the formula of fiscal equalization.

Реформування бюджетної системи України супроводжується й підкріплюється змінами в бюджетному процесі, змістовне наповнення і взаємозв'язок стадій якого має принципове значення для формування бюджетних відносин, відповідних цілям і завданням економічної політики. У Концепції вдосконалення системи прогнозних і програмних документів з питань соціально-економічного розвитку України¹ зазначається, що для реалізації Концепції необхідно: розробити й подати до Верховної Ради України законопроекти про внесення змін до Бюджетного кодексу України, зокрема щодо формування бюджету за програмно-цільовим методом.

У даний час досягнення позитивного ефекту від процесу стабілізації економіки багато в чому визначається умінням держави враховувати різні коливання макро- та мікроекономічних показників при плануванні податкових надходжень.

У вітчизняній економічній науці проблеми методології планування та прогнозування соціально-економічного розвитку розглядали В.М. Геєць, Т.С. Клебанова,

¹ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 4 жовтня 2006 р. № 504-р “Про схвалення Концепції вдосконалення системи прогнозних і програмних документів з питань соціально-економічного розвитку України”. — Офіційний вісник України від 18.10.2006. — № 40. — С. 119. — ст. 2692, код акта 37487/2006.

² Геєць В.М., Клебанова Т.С., Черняк О.І., Іванов В.В., Дубровіна Н.А. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування: Підруч. для студ. виш. навч. закл. / Харківський національний економічний ун-т. — Х. : ВД “Інжеск”, 2005. — 396 с.; Грабовецький Б.Є. Основи економічного прогнозування: Навч. посібник для студ. екон. спец. / Вінницький національний технічний ун-т. — Вінниця : ВНТУ, 2004. — 162 с.

О.І. Черняк, В.В. Іванов, Н.А. Дубровіна, Б.Є. Грабовецький². Прогнозуванню соціально-економічного розвитку регіонів присвячені праці Є.І. Бойка, В.Б. Войцехівського, Я.В. Грити, С.О. Іщука, Г.В. Бондарчук-Грити, М.В. Мінченка, Л.П. Чижова, А.В. Фролкова³. Окремі методи прогнозування доходів та податкових надходжень використовуються у дослідженнях В.П. Бочарнікова, К.В. Захарова, М.С. Лаба, А.М. Леміша, І.П. Макаренка, О.Р. Іщука, Т.М. Кацюбки⁴. Моделювання та середньострокове прогнозування широко використовуються з метою оцінки перспектив економічного, в тому числі інноваційного, розвитку регіонів у працях Т.С. Максимової, Х.М. Притули, спеціалізованих дослідженнях Організації економічного співробітництва та розвитку⁵.

Плануванню податкових доходів бюджетів приділяється дедалі більше уваги як в наукових дослідженнях, так і в практичній діяльності органів влади всіх рівнів у зв'язку з тим, що істотно зростає значення об'єктивних оцінок дохідного потенціалу розвитку території. Проте діючі підходи до планування нерідко не приводять до достовірного обґрунтування доходів місцевих бюджетів і не орієнтовані на результат, що зумовлено недостатньою розробленістю методології й методичного забезпечення бюджетного планування доходів.

Прогноз показників зведеного бюджету України за основними видами доходів, видатків і фінансування на 2008—2010 роки постановою Кабінету Міністрів України від 25 вересня 2006 року № 1359 містить основні прогнозні показники за видами доходів, однак прогнозні оцінки доходів місцевих бюджетів у цілому по країні та показники міжбюджетних відносин відсутні.

Тому актуальною проблемою нині є створення системи планування податкових доходів, гармонійно вбудованої в систему бюджетного менеджменту, орієнтованого на результат. Поки така система перебуває у стадії становлення, й має відбутися ще дуже багато розробок у теоретичному і прикладному аспектах, щоб вона була реалізована на практиці. У зв'язку з цим є гостра необхідність у вдос-

³ Бойко Є.І., Войцехівський В.Б., Грита Я.В., Ішук С.О., Бондарчук-Грита Г.В. Прогнозування соціально-економічного розвитку регіону: питання теорії і методології / НАН України; Інститут регіональних досліджень; Є.І. Бойко (ред.). — Л., 2005. — 234 с.; Мінченко М.В., Чижов Л.П., Фролков А.В. Планування та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. — Суми : ТОВ “ВДТ “Університетська книга”, 2004. — 442 с.

⁴ Бочарніков В.П., Захаров К.В., Лаба М.С., Леміш А.М., Макаренко І.П. Прогнозування податкових надходжень у перехідній економіці: проблеми методології та організації / НДІ фінансового права в структурі Національної академії держ. податкової служби України; Національна академія держ. податкової служби України. — Ірпінь: МП “Леся”, 2006. — 319 с.; Ішук О.Р., Кацюбка Т.М. Економетричне прогнозування процесу надходження податків та зборів до бюджету. — Т. : Економічна думка, 2002. — 96 с.

⁵ Максимова Т.С. Регіональний розвиток (аналіз і прогнозування) / Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. — Луганськ, 2003. — 303 с.; Притула Х. М. Моделювання і прогнозування економічних процесів у регіоні (на прикладі Львівської області) / НАН України; Інститут регіональних досліджень. — Л., 2005. — 57 с.; Multi-year investment planning in the City of Lutsk, Ukraine OECD Publication Service, Paris 2003, 107 p.

коналенні тих, що діють, і розробці нових методів планування податкових доходів, які сприяли б більшій обґрунтованості планових показників, визначенню чинників і резервів зростання доходів, ухваленню рішень на основі багатоваріантних розрахунків. Розв'язання названих проблем набуває особливої значущості у зв'язку з подальшим реформуванням бюджетного процесу і зростанням ролі прогнозних оцінок при формуванні бюджету.

У науці і практиці зарубіжних країн бюджетне прогнозування в органах місцевого самоврядування та прогнозування доходів зокрема відбувається на основі кількох методів. Наприклад, методу “Дельфі”, методу “консенсусних експертних оцінок”, методу “номінальної групи”. У тому числі використовуються конструктивні ковзні середні, експонентні, аналіз трендів, комплексні методи моделювання поведінки в часі, як, наприклад, модель Бокса-Дженкінса та моделі ARIMA. Водночас використовуються такі статистичні методи: автокореляція, лінійні та нелінійні тренди, економетричні моделі⁶.

У процесі прогнозування доходів ідентифікуються відносини між чинниками, які впливають на рівень надходження (податкові ставки, надані ліцензії, роздрібні продажі тощо).

Податкові прогнози можуть застосуватися до сукупних доходів місцевих бюджетів або до окремих податкових джерел, як, наприклад, надходження податку на нерухоме майно. На практиці не існує єдиного методу для прогнозування доходів. Скоріше різні методи застосовуються залежно від виду доходів. Так само нема стандартного періоду, на який робиться прогноз. Як правило, такі прогнози здійснюються на наступний бюджетний період та на період до 5 років. Нарешті, податковий прогноз тісно пов'язаний з процесом державної політики і тому підлягає уважному переглядові щороку⁷.

У процесі складання й виконання бюджетів на рівні регіонального та місцевого бюджетів набула широкого застосування теорія економетричних моделей. У регіональному прогнозуванні в США використовується два підходи до побудови моделей. Перший підхід характеризується використанням єдиної моделі з урахуванням трендів макроекономічних показників економіки США, а другий — ґрунтується на внутрішній динаміці і диференційованому підході до кожного регіону.

Регіональні моделі характеризуються такими особливостями: високим рівнем деталізації, квартальною періодичністю, результатами розрахунків, які представляються в номінальних та реальних цінах, періодом прогнозування до 25 років. У структурі вживаних моделей можна виділити блоки, орієнтовані на експортний сектор економіки, сектори внутрішнього споживання економіки та населення і демографії.

⁶ Reviewed by: *Joseph J. Cordes*, The George Washington University Howard A. Frank, *Budgetary Forecasting in Local Government: New Tools and Techniques*, Westport, CT: Quorum Books, 1993.; published in the *International Journal of Forecasting*, 14 (1998), 299–300.

⁷ *Revenue Manual* May 2, 2006 DOUGLAS COUNTY, Colorado, 66 p.

Реальний приклад моделі для прогнозування бюджету штату Вірджинія свідчить, що модель складається із понад 200 рівнянь, згрупованих у три основних блоки. У моделі використовується близько 270 екзогенних і близько 260 ендегенних змінних.

У США понад 3100 муніципальних утворень, у кожному з яких використовуються свої невеликі економетричні моделі.

Головні особливості моделей для муніципальних утворень:

— у більшості випадків використовується вказаний вище перший підхід, а як основні тренди — динаміка макроекономічних індикаторів країни в цілому або штату;

— муніципальні моделі зазвичай менш деталізовані, ніж регіональні, в них головна увага приділяється прогнозуванню показників домашніх господарств;

— муніципальні моделі мають меншу частоту прогнозування (в основному річні моделі) і менший період прогнозування.

Реальний приклад муніципальної моделі для м. Філадельфії свідчить, що модель складається з близько 80 рівнянь, 50 екзогенних і понад 40 ендегенних змінних.

Також серед ключових чинників, що впливають на економічний стан регіонального та місцевого бюджету і знаходять своє віддзеркалення в моделях (змінні в рівняннях), можна виділити: податки та інші надходження; також податкові пільги; повернення податкових платежів; виплати; витрати на освітні програми і програми працевлаштування.

З метою проведення аналізу й прогнозування параметрів, необхідних зокрема для виконання бюджету, в зарубіжних країнах повсюдно використовуються засоби інформаційно-аналітичної підтримки роботи фахівців при виконанні ними збору й аналізу даних, проведенні розрахунків, підготовці звітної інформації і пропозицій до ухвалення рішень. Вся інформація в таких системах накопичується й обробляється в імітаційній моделі, що забезпечує можливість виконання багатоваріантних розрахунків на основі різних наборів сценарних дій і порівняння результатів⁸.

У Російській Федерації прогнозні показники доходів місцевих бюджетів враховуються при обрахунку податкового потенціалу регіону.

Індекс податкового потенціалу регіону розраховується за формулою:

$$\text{ІНП}_i = (V_i^{n-2} + V_i^{n-1} + V_p^n) \cdot (1/3) \cdot K_{\text{гал}},$$

де: V_i^{n-1} , V_i^{n-2} — загальний показник доданої вартості галузей економіки (в основних цінах) у розрахунку на душу населення за регіоном з урахуванням аналогічного показника по країні відповідно за 2 роки до останнього звітного року (n — останній звітний рік);

⁸ Michael L. Siegel and Susan Robinson Fiscal Impact Analysis: What It Is and How To Use It. — Research Bulletin. Research & Analysis on Current Issues, The Government Finance Officers Association, September 1990, p.1—8.

V_{pi}^n — розрахунковий загальний показник доданої вартості галузей економіки (в основних цінах) у розрахунку на душу населення за регіоном з урахуванням аналогічного показника по країні, визначений, виходячи з показника вартості з обороту великих, середніх і малих підприємств (без торговельних організацій) за останній звітний рік;

$K_{гал}$ — поправочний коефіцієнт на галузеву структуру економіки регіону.

Показник доданої вартості за регіонами й у середньому по країні розраховується за даними Федеральної служби державної статистики за 2 роки до останнього звітного року, при цьому з неї виключається додана вартість страхування й сільськогосподарської продукції, виробленої населенням.

У разі, якщо темпи зростання доданої вартості по регіону перевищують темпи зростання доданої вартості в середньому по країні, показник доданої вартості по регіону визначається, виходячи із середнього по країні.

Розрахункова загальна додана вартість галузей економіки (в основних цінах) за останній звітний рік по регіону визначається за формулою:

$$L_i^n = P_i^n \cdot L_i^{n-1} / P_i^{n-1},$$

де: L_i^n — розрахункова загальна додана вартість галузей економіки (в основних цінах) за останній звітний рік по регіону;

P_i^n — показник вартості з обороту великих, середніх і малих підприємств (без торговельних організацій) за останній звітний рік по регіону;

L_i^{n-1} — загальна додана вартість галузей економіки (в основних цінах) за рік, що передує останньому звітному року, по регіону;

P_i^{n-1} — показник вартості з обороту великих, середніх і малих підприємств (без торговельних організацій) за рік, що передує останньому звітному року, по регіону.

Поправочний коефіцієнт на галузеву структуру економіки регіону розраховується за формулою:

$$K_{отр} = T_{пром} \cdot O_{іпром} \cdot K_{іпром} + T_{сг} \cdot O_{ісг} + T_{зв} \cdot O_{ізв} + T_{буд} \cdot O_{ібуд} + \\ + T_{тр} \cdot O_{ітр} + T_{торг} \cdot O_{іторг} + T_{жкг} \cdot O_{іжкг} + T_{інш} \cdot O_{іінш} ,$$

де: $T_{пром}$, $T_{сг}$, $T_{зв}$, $T_{буд}$, $T_{тр}$, $T_{торг}$, $T_{жкг}$, $T_{інш}$ — середній по країні відносний рівень податкового навантаження відповідно на промисловість, сільське господарство (без обліку продукції, виробленої населенням), зв'язок, будівництво, транспорт, торгівлю й комерційну діяльність, житлово-комунальне господарство та інші галузі економіки;

$O_{іпром}$, $O_{ісг}$, $O_{ізв}$, $O_{ібуд}$, $O_{ітр}$, $O_{іторг}$, $O_{іжкг}$, $O_{іінш}$ — частка доданої вартості відповідно промисловості, сільського господарства (без обліку продукції, виробленої населенням), зв'язку, будівництва, транспорту, торгівлі й комерційної діяльності, житлово-комунального господарства та інших галузей економіки в загальному обсязі доданої вартості галузей економіки регіону за 2 роки до останнього звітного року;

$K_{\text{пром}}$ — поправочний коефіцієнт на галузеву структуру промисловості регіону.

Поправочний коефіцієнт на галузеву структуру промисловості регіону розраховується за формулою:

$$K_{\text{пром}} = \sum (T_{\text{гал}} \cdot O_{\text{гал}}),$$

де: $T_{\text{гал}}$ — середній по країні відносний рівень податкового навантаження на основні галузі промисловості (електроенергетика, паливна промисловість, чорна й кольорова металургія, хімічна й нафтохімічна промисловість, машинобудування, лісова, деревообробна й целюлозно-паперова промисловість, промисловість будівельних матеріалів, легка, харчова, мікробіологічна, медична та інші галузі промисловості);

$O_{\text{гал}}$ — частка відповідних галузей промисловості у загальному обсязі продукції промисловості регіону за 2 роки до останнього звітнього року.

Відносний рівень податкового навантаження на паливну і харчову промисловість множиться на додатковий поправочний коефіцієнт по цих галузях.

Додатковий поправочний коефіцієнт на галузеву структуру паливної промисловості регіону розраховується за формулою:

$$K_{\text{палив}} = T_{\text{нв}} \cdot O_{\text{нв}} + T_{\text{нп}} \cdot O_{\text{нп}} + T_{\text{г}} \cdot O_{\text{г}} + T_{\text{в}} \cdot O_{\text{в}},$$

де: $T_{\text{нв}}$, $T_{\text{нп}}$, $T_{\text{г}}$, $T_{\text{в}}$ — середній по країні відносний рівень податкового навантаження відповідно на нафтодобувну, нафтопереробну, газову й вугільну промисловість;

$O_{\text{нв}}$, $O_{\text{нп}}$, $O_{\text{г}}$, $O_{\text{в}}$ — частка відповідно нафтодобувної, нафтопереробної, газової й вугільної промисловості у загальному обсязі продукції паливної промисловості (за сумою врахованих галузей) певного регіону за 2 роки до останнього звітнього року.

Додатковий поправочний коефіцієнт на галузеву структуру харчової промисловості регіону розраховується за формулою:

$$K_{\text{харч}} = T_{\text{риб}} \cdot O_{\text{риб}} + T_{\text{лг}} \cdot O_{\text{лг}} + T_{\text{тют}} \cdot O_{\text{тют}} + T_{\text{інш}} \cdot O_{\text{інш}},$$

де: $T_{\text{риб}}$, $T_{\text{лг}}$, $T_{\text{тют}}$, $T_{\text{інш}}$ — середній по країні відносний рівень податкового навантаження відповідно на рибну, лікero-горілчану, тютюнову та інші підгалузі харчової промисловості;

$O_{\text{риб}}$, $O_{\text{лг}}$, $O_{\text{тют}}$, $O_{\text{інш}}$ — частка відповідно рибної, лікero-горілчаної, тютюнової та інших підгалузей у загальному обсязі продукції харчової промисловості регіону за 2 роки до останнього звітнього року.

У процесі реформування системи прогнозування показників доходів місцевих бюджетів при розрахунку міжбюджетних трансфертів у Росії основну увагу було привернуто до питання про те, що формула передбачає не прогноз доходів, а оцінку податкового потенціалу. Тобто, якщо регіони підвищуватимуть свої зусилля зі збору податків, розвиватимуть свою податкову базу, то зрештою їх бюд-

жет буде більший. Вони позбудуться трансферту, але не пропорційно. Припустимо, регіон збільшив свою економіку на 10 %, його трансферт зменшиться, але не в такому ж обсязі (на 10 %), а, наприклад, на 2 %, і зрештою регіон одержить більше. Звичайно, повністю зацікавлені в економічному зростанні лише ті регіони, які перестали бути дотаційними. Тільки-но регіон виходить на рівень вище середнього, він перестає одержувати трансферти. Податковий потенціал є оцінкою доходів, які можуть бути зібрані до бюджету муніципалітету з податкових джерел, закріплених за цим муніципалітетом. При розрахунку цієї оцінки згідно з вимогами нової редакції Бюджетного кодексу Російської Федерації використовуються показники, які об'єктивно характеризують можливості одержувати податкові доходи з податкової бази, закріпленої за муніципалітетом (а не дані про фактичні доходи за звітний період). Ця вимога має виняток щодо перехідного періоду, коли частина коштів окремих фондів фінансової підтримки може розподілятися з використанням показників фактичних і прогнозованих доходів окремих муніципалітетів. Використання даних про фактичні доходи при розрахунку бюджетної забезпеченості призводить до зниження стимулів у муніципальних утворень з мобілізації доходів з ресурсів оподаткування, що є на їх території, оскільки будь-яке зменшення доходів від податкових джерел буде компенсовано збільшенням трансферту в майбутньому році. І навпаки, збільшення податкових доходів місцевого бюджету приведе до адекватного зниження обсягу фінансової підтримки, тобто незбільшення власних доходів.

Проблеми удосконалення оцінки податкового потенціалу було б легко розв'язати, якби з кожного виду податків, що надходить до місцевих бюджетів, була об'єктивна оцінка податкової бази в розрізі муніципальних утворень відповідних типів. Проте на сьогоднішній день одержати таку оцінку можна лише для обмеженого числа податків. За видами податків, для яких можна виділити й оцінити показник податкової бази в розрізі муніципалітетів, податковий потенціал оцінюється, виходячи з припущення, що на території муніципалітету податкова база використовується за середньою по регіону ефективністю. Для цих податків податковий потенціал оцінюється шляхом множення податкової бази на середню репрезентативну податкову ставку (норматив) (див. формулу 1). Середня репрезентативна податкова ставка розраховується як середнє по всіх муніципальних утвореннях співвідношення між прогнозованими податковими зборами й податковою базою цього податку (див. формулу 2).

$$\text{НП}_i^j = \text{РС}^j \cdot \text{НБ}_i^j; \quad (1)$$

$$\text{РС}^j = \text{ПД}^j / \text{НБ}^j, \quad (2)$$

де: НП_i^j — податковий потенціал муніципального утворення i по податку j ;

НБ_i^j — податкова база податку j в муніципальному утворенні i в прогнозованому році;

PC^j — середня репрезентативна податкова ставка (норматив) по податку j ;

$ПД^j$ — сумарний прогноз доходів по податку j до бюджетів усіх муніципальних утворень даного типу;

$НБ^j$ — сумарна податкова база податку j суб'єкта Російської Федерації у прогнозованому році.

Використання даних про нараховані платежі (замість непрямих показників, що відображають податкову базу муніципалітетів) приводить до обліку різних ставок і податкових пільг, встановлених органами місцевого самоврядування по місцевих податках, а також зусиль органів місцевого самоврядування щодо розвитку території, що зумовлено появою істотного дестимулюючого ефекту. Тому розрахунок податкового потенціалу за інших рівних умов доцільно здійснювати, виходячи з показників, які характеризують податкову базу. Наприклад, для земельного податку, який у більшості країн є основним місцевим податком, як такий показник можна було б використовувати кадастрову вартість землі, прибуткового податку — доходи населення, податків на малий бізнес — обсяг товарообігу.

Індекс податкового потенціалу розраховується як відношення податкового потенціалу муніципалітету з розрахунку на одного жителя до аналогічного показника по всій території за такою формулою:

$$ИНП_i = (НП_i/Нас_i)/(НП/Нас), \quad (3)$$

де: $НП_i$ — податковий потенціал i -ого муніципалітету;

$Нас_i$ — населення i -ого муніципалітету;

$НП$ — сумарний податковий потенціал муніципальних утворень території;

$Нас$ — сумарне населення території.

Однією з особливостей використання прогнозних показників міжбюджетних відносин в Росії є їх досить детальний перелік, який затверджується Міністерством фінансів. У таблиці наведений скорочений перелік показників, які використовуються для розрахунків міжбюджетних трансфертів на 2008—2010 роки в Ро-

Таблиця. Скорочений перелік показників, які використовуються для розрахунків міжбюджетних трансфертів на 2008—2010 роки в Російській Федерації

Показник	Дата	Одиниця вимірювання	Джерело
1	2	3	4
Чисельність постійного населення (все населення)	на 1.01.06 (року)	тис. осіб	Федеральна служба державної статистики (ФСГС)
Обсяг прибутку організацій (за даними бухгалтерської звітності повного кола організацій)	2003	млн руб.	ФСГС
	2004		
	2005		
Обсяг прибутку по колу великих і середніх організацій	2005	млн руб.	ФСГС

Продовження табл.

1	2	3	4
Фонд нарахованої заробітної плати працівникам організацій	2003	млн руб.	ФСГС
	2004		
	2005		
	2006		
Оборот громадського харчування, обсяг реалізації платних послуг населенню за всіма каналами реалізації і роздрібний товарообіг	2003	млн руб.	ФСГС
	2004		
	2005		
	2006		
Середньорічна повна облікова вартість основних фондів великих і середніх комерційних організацій	2003	тис. тонн	ФСГС
	2004		
	2005		
	2004		
	2005		
	2006		
Додана вартість, всього (в основних цінах)	2003	тис. руб.	ФСГС
Обсяг доданої вартості за галузями економіки	2004	тис. руб.	ФСГС
Оборот великих, середніх і малих організацій (без торговельних організацій), всього	2005	тис. руб.	ФСГС
	2006		
Обсяг промислової продукції (робіт, послуг)	2003	тис. руб.	ФСГС
	2004		
Випуск продукції паливної промисловості	2003	тис. руб.	ФСГС
	2004		
Випуск продукції харчової промисловості	2003	тис. руб.	ФСГС
	2004		
Вартість фіксованого набору споживчих товарів і послуг	у січні 2006	руб. на 1 особу на місяць	ФСГС
	у лютому 2006		
	у березні 2006		
	у квітні 2006		
	у травні 2006		
	у червні 2006		
	у липні 2006		
	у серпні 2006		
	у вересні 2006		
	у жовтні 2006		
	у листопаді 2006		
	у грудні 2006		
Районний коефіцієнт до заробітної плати			розрахунок
Средньозважені надбавки до зарплати в районах Кр. Півночі і прирівняних до них місцевостях	на 1.01.06		
Інші надбавки (для південних районів Східносибірського і Далекосхідного районів)			
Зональний коефіцієнт обліку компенсацій транспортних витрат			
Питома вага населення, що проживає в районах з обмеженими термінами завезення продукції			
Питома вага населення, що проживає в гірських районах			

Продовження табл.

1		2	3	4
Експлуатаційна довжина залізничних колій загального користування		на 1.01.06	км	ФСГС
Протяжність автомобільних шляхів загального користування і відомчих з твердим покриттям				
Територія		на 1.01.06	тис. кв. км	Роснерухомість
Питома вага населення у віці до 17 років і старших за працездатний вік		на 1.01.06		розрахунок
сільські населені пункти з числом жителів	10 і менше	на 9.10.02	осіб	ФСГС
	11—200	на 9.10.02		
	201—500	на 9.10.02		
Грошові доходи населення		за 2006	руб. на 1 особу на місяць	ФСГС
Загальна чисельність дітей, що мають право на отримання щомісячної допомоги		прогноз на 2007	осіб	Мінздрав-соцрозвитку Росії
		прогноз на 2008		
		прогноз на 2009		
		прогноз на 2010		
Особи, що мають право на пільги з оплати житла і комунальних послуг, включених до федерального реєстру осіб відповідно до федеральних законів "Про ветеранів", "Про соціальний захист інвалідів у Російській Федерації", "Про соціальний захист громадян, що зазнали дії радіації"		прогноз на 2007	осіб	Мінздрав-соцрозвитку Росії
		прогноз на 2008		
		прогноз на 2009		
		прогноз на 2010		
Кількість громадян, нагороджених знаком "Почесний донор Росії" і "Почесний донор СРСР", перереєстрованих на території суб'єкта Російської Федерації		на 1 січня 2007	осіб	Мінздрав-соцрозвитку Росії
		прогноз на 1 січня 2008		
		прогноз на 1 січня 2009		
		прогноз на 1 січня 2010		
Охоплення дітей дошкільними освітніми закладами		у 2005	у відсотках	ФСГС
Число лікарняних ліжок на 10 000 осіб населення		у 2005		
Питома вага чисельності державних та муніципальних загальноосвітніх установ, де навчаються в другу зміну (на початок навчального року)		у 2006/2007		
Загальна площа житлових приміщень, що припадає в середньому на одного жителя		у 2005	кв. метрів	ФСГС
Питома вага загальної площі, обладнаної	водопроводом	на 1.01.06	у відсотках	ФСГС
	опалюванням			
	гарячим водопостачанням			

сійській Федерації.

Пропозиції з удосконалення планування та прогнозування доходів місцевих бюджетів включають такі положення:

1. сфера раціонального застосування загальних принципів планування для обґрунтування параметрів податкових доходів місцевого бюджету має визначатися, виходячи з часових меж планових періодів і відповідних до них

завдань;

2. серед чинників, що визначають податкові доходи місцевого бюджету, вирішальне значення мають структура і податкоємність економіки за видами діяльності, обсяг виробленої в регіоні продукції, оцінка яких з використанням результатів непараметричного багатовимірного статистичного і кластерного аналізу дасть змогу згрупувати регіони залежно від цих показників;

3. доцільним є застосування моделі авторегресії Бокса-Дженкінса на основі проінтегрованого ковзного середнього рівня податкових доходів регіонального бюджету для їх прогнозування на короткострокову перспективу. Ця модель є одним із основних інструментів, що дають можливість піднести на новий якісний рівень планування податкових надходжень. У ній застосовується система статистичних методів, яка дає можливість здійснювати порівняльний аналіз за великою сукупністю показників за різні періоди часу як за окремими роками, так і в динаміці за низку років з одночасною побудовою статистичних трендів і розрахунками прогнозних показників;

4. підвищення результативності планування податкових доходів місцевого бюджету, орієнтованих на поліпшення координації дій учасників бюджетного менеджменту на всіх стадіях бюджетного процесу, включають інформаційно-аналітичне забезпечення, багатоваріантні розрахунки і методи, що відповідають рівню невизначеності розв'язуваних задач;

5. модель розрахунку податкових доходів місцевого бюджету має враховувати структуру видів економічної діяльності, динаміку показників обсягу виробленої продукції і коефіцієнт податкоємності, що дасть можливість отримати багатоваріантні сценарії оцінки впливу змін зовнішнього середовища. Серед різного роду економіко-математичних моделей, які можуть використовуватися для аналізу, планування і прогнозування податкових доходів, особливо велике значення має імітаційне моделювання. Можна використовувати матричні імітаційні моделі, що враховують вплив найбільш значущих чинників, для прогнозування податкових доходів регіонального бюджету.

У моделі планування податкових доходів місцевого бюджету використовується показник податкоємності, який розраховується як відношення суми податку до обсягу виробленої продукції і виконаних послуг певного виду економічної діяльності, що дає можливість судити про ступінь податкового тиску. Використання в імітаційній моделі прогнозних значень показників обсягів виробленої продукції на низку років уперед дасть змогу визначити надходження податків в середньостроковій перспективі. Ця модель в сучасних умовах достатньо надійна, оскільки Бюджетним кодексом закріплені нормативи розподілу податків між бюджетами всіх рівнів. Зміни, які можуть виникати в системі оподаткування, діставатимуть віддзеркалення в матриці коефіцієнтів податкоємності, що дасть можливість моделювати вплив змін на податкові доходи майбутніх періодів. Модель може використовуватися для планування податкових надходжень до бюд-

жету від кожного виду економічної діяльності; суми надходжень до бюджету за окремими видами податків; всієї суми податкових доходів бюджету; для вивчення впливу темпів розвитку економіки в цілому і окремих видів економічної діяльності на доходи бюджету. Перевагою є можливість проведення розрахунків у кількох варіантах, що має важливе значення в умовах переходу до середньострокового бюджетного планування.

На надходження податкових платежів до місцевих бюджетів впливають певні чинники, які доцільно поділити на якісні й кількісні. До якісних чинників слід віднести ті, дію яких неможливо виразити обмеженим переліком показників або оцінити однозначно через їх багатогранну дію на економіку: структуру економіки за видами діяльності; зміну податкового законодавства; результати фінансової діяльності господарюючих суб'єктів тощо.

Дія кількісно оцінюваних чинників на динаміку податкових доходів менш масштабна і більш формалізована. До кількісних чинників належать: динаміка макроекономічних показників; зміни податкової бази; обсяги недоїмки; стягуваність податків та інші.

Всі названі вище чинники повинні системно враховуватися, виходячи з масштабності їх дії на податкову базу і на суму податкових платежів для підвищення точності планових показників.

Підвищення результативності планування податкових доходів визначається впровадженням сукупності заходів щодо таких функціональних напрямів: розвитку інформаційно-аналітичного забезпечення, багатоваріантності розрахунків й обґрунтованого використання адекватних умовам невизначеності методів.

У галузі інформаційно-аналітичного забезпечення насамперед повинна бути створена чітка, така, що не допускає дублювання, система взаємообміну інформаційними потоками. Доцільним є створення інформаційних баз даних у регіонах, що відбивають зміни макроекономічних показників, сумісних з існуючою податковою й бухгалтерською звітністю. Це дасть можливість суб'єктам регіонального планування податкових доходів бюджету вжити комплексних заходів, погоджувати їх з реальними можливостями платників податків, а також з необхідними обсягами фінансових коштів. Створення інформаційної бази даних має на меті усунення недоліків у взаємодії між суб'єктами планування податкових доходів і податкового планування. При цьому основою для раціоналізації взаємодії повинні бути не лише комплекс інформаційних даних про соціально-економічний та фінансово-інвестиційний розвиток регіону, його великих платників податків, а й дані нормативно-правового характеру про поточні й середньострокові перспективи реформування бюджетної та податкової політики.

Вплив методів планування податкових доходів на багатоваріантність розрахунків прибуткової частини місцевого бюджету відбувається через їх раціоналі-

зацію, можливість поєднання і комбінування для обґрунтування досягнення встановлюваних економічних та фінансових показників на майбутній період у фінансово-інвестиційних і соціально-економічних умовах розвитку території, що склалися. На базі з'єднання поточного, середньострокового та довгострокового планування податкових доходів, включаючи єдине планово-розрахункове обґрунтування реальності досягнення збалансованого розміру податкових доходів місцевого бюджету в довгостроковому періоді, відбудеться підвищення рівня об'єктивності планування податкових доходів і досягнення встановленого розміру податкової частини місцевого бюджету. Рівень значущості планування податкових доходів, його адекватність реальним процесам надходження податкових доходів можуть бути підтвержені, наприклад, мінімальними відхиленнями фактичного виконання податкової частини бюджету від планового. При цьому ступінь підвищення об'єктивності планово-розрахункових обґрунтувань досягнення встановлюваного або необхідного для суб'єкта планування розміру податкових доходів може бути визначений як різниця відхилень фактичного виконання податкових надходжень бюджету від планового попереднього і завершеного поточного бюджетного періоду, виражених у відносній формі щодо фактично досягнутої величини надходжень. Найбільш глобальним чинником підвищення результативності планування податкових доходів міг би бути приріст рівня споживання соціальних і матеріальних благ населенням певної території, що зрештою відображає раціональність і оптимальність досягнення податкових надходжень бюджету в поєднанні зі зростанням соціально-економічного розвитку регіону.